

DOI: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2019-10-74-11>

УДК 780.616.432:7(510)

Антошко М.О.¹

Національна музична академія України імені П.І. Чайковського

ФОРТЕПІАННЕ МИСТЕЦТВО КИТАЮ

Анотація. Система мислення сучасного фортепіанного мистецтва побудована на древній філософії Китаю. Музична культура Китаю знаходиться у постійному пошуку характеру звуку, тембрової палітри, форми, поєднуючи в собі національні мотиви. Завдяки поєднанню національних рис, філософії країни, релігійних тенденцій, елементів вокального та інструментального фольклору, театру та сфери композиції та фортепіанної культури, музична фортепіанна культура Китаю стала відомою в світі. Методика фортепіанної гри побудована на суворих класичних методах та національній свідомості, які викарбовувались віками. Саме Сюетанська школа та виховна система «Юеґе» стали фундаментом для розвитку китайської музичної культури. Отже, великий вплив на розвиток музичної освіти здійснили: Шен Шінґун – один з перших педагогів фортепіано, Цзень Чжимін, який був засновником музичної школи в Шанхаї, Лі Шутон – викладала спів та фортепіано у жіночій школі Шанхаю та Нанкінському вищому педагогічному училищі. Велику роль у становленні фортепіанного мистецтва здійснив Дін Шанде, який поєднав західні та східні мотиви на прикладі своїх творів. Дана проблематика є цікавою та потребує подальшого вивчення у науковців.

Ключові слова: фортепіанна музика Китаю, музичне мистецтво, культурні традиції, музичне виконавство.

Antoshko Marina

National Music Academy of Ukraine named after P. Tchaikovsky

PIANO ART OF CHINA

Summary. The system of thinking of modern piano art is based on ancient Chinese philosophy. The musical culture of China is in constant search for the nature of sound, timbre palette, form, combining national motives. Through the combination of national traits, country philosophy, religious tendencies, elements of vocal and instrumental folklore, theater and composition and piano culture, China's musical piano culture has become well-known in the world. The technique of piano playing is based on strict classical methods and national consciousness, which have been etched in the centuries. It was the Suetan School and Yuege's educational system that formed the basis for the development of Chinese musical culture. Thus, a great influence on the development of music education was made by: Shen Shingong – one of the first piano teachers, Zeng Jimin, who founded the music school in Shanghai, Lee Shutong – taught singing and piano at the Shanghai Women's School and Nanjing Higher School. An important role in the formation of piano art was played by Din Shande, who combined Western and Eastern motifs on the example of his works. These issues are interesting and require further study by scientists. Piano art has played a significant role in the culture of the East, including China. Speaking of Chinese culture, it should be noted that singing, music and dance are closely related. Understanding the art of music, including piano art, goes through all of Chinese philosophy and history. As a result of growing interest in this kind of art, choral groups will begin to appear, various competitions and festivals, master classes will be organized, the repertoire of works of works will begin to increase, and so on. Famous scholars who raised issues of Chinese choral culture were Zhou Zhensun, Yang Li, Sun Yu, and others. It should be noted that the role of music was special, because it accompanied all ritual ceremonies. These mystical events reformed Confucianism, which gave rationality and logic to all. One of the important features of Chinese music is the inseparable unity of poetic text and music, as well as the connection of music with gesture and dance, the interconnection of vocal music with phonetics of folk language.

Keywords: piano music of china, musical art, cultural traditions, musical performance.

Постановка проблеми: ознайомлення та вивчення проблеми культури музичного мислення країн Сходу, зокрема Китаю. Вивчення фортепіанної культури Китаю.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Питання історичних витоків Китаю завжди цікавило науковців, серед яких слід виокремити – Ю В. Тавровського, Г. О. Шнеерсона, В.С. Виноградова. Серед китайських вчених слід зазначити С. Судзуки, який займався дослідженням культури Китаю та більш сучасні роботи, серед яких вирізняються праці Лю Ляня, Сюй Чжея та інші. Серед представників першої китайської фортепіанної школи виокремлюємо: Дін Шан-де, Лі Сянь-мін, Лі Цуй-чжень, Фань Цзи-сень та інших. Отже, ми бачимо, що питання фортепіанного мистецтва у Китаї є ще досі

недостатньо висвітленим і потребує подальшого вивчення.

Невирішені раніше частини загальної проблеми полягають в тому, що крізь призму вікових традицій висвітлити проблему музичного мислення та музичної культури країн Сходу, зокрема Китаю. Донести проблему філософської думки Китаю, що здійснювала свій вплив на мистецтво східних країн. Відзначити роль фортепіанного мистецтва Китаю.

Ціль статті (постановка завдання) є вивчення проблеми музичної культури Китаю, зокрема теми фортепіанного мистецтва, яка є цікавою своєю історією, що уходить корінням в давнину.

Виклад основного матеріалу дослідження. Цікавою й недостатньо досліджуваною є тема фортепіанного мистецтва Китаю, яка своїм ко-

¹ ORCID: 0000-0002-4105-7519

рінням уходить в давнину. Актуальність проблеми висвітлює роль даної проблематики у виконавському мистецтві та формуванні музичної культури країн Сходу, зокрема у Китаї. Музичне мистецтво країни побудовано на синтезу співу, музичного супроводу та танцю. Поняття музики у поєднанні з культурою звуку, словом та жестом проходить крізь всю китайську філософію. Зокрема, народна пісенна творчість у Китаї зберегла свою унікальність, відображаючи картини різних аспектів життя народу. Китайська народна пісня наділена задушевністю почуттів. Відомо, що широкого використання набув пентатонічний лад, завдяки якому стає ширшим діапазон інтонацій. Допускаються різні рухи мелодій, а саме: рухи по інтервалах секунди, терції й інших інтервальних зворотах. Це пояснює широке й яскраве коло музичних образів, які притаманні китайському мистецтву. Формуючи духовну атмосферу, художньо-естетичні смаки, стиль та жанри в фортепіанному мистецтві, культура Китаю тільки збагатилась від різномайття культурної палітри. Завдяки китайському мислителю Конфуцію (551-479 до н.е.) з'явилась перша збірка народних пісень «Шинцзі» («Книга пісень»). Нажаль, музичне навантаження книги не вдалось зберегти, але дійшли до наших днів нотні зразки, які передають декламаційний характер пісень. Цей збірник поділяється на дві частини: перша зберегла оди та гімни, які носили ритуальний характер та друга, що включала пісні народного характеру. Музичний супровід відігравав в китайській музиці велику роль, адже яскраво відображав життя народу. Художньо-естетичні погляди китайського мистецтва знаходять своє віддзеркалення у вокальній творчості. Відомі дослідники музичних систем, серед яких виділяємо: З. Кодая, А. Сузукі, Б. Тричкова стверджували, що саме народнопісенна творчість здійснили вплив на свідомість, мислення, світосприйняття китайського народу. Не менш значний вплив відіграли філософія та релігія в розвитку музичного мистецтва. У Китаї народна пісня мала своє глибоке коріння та виконувала виховну та розвиваючу функцію. Відображаючи різні аспекти народного життя, саме пісня виокремила жанрові різновиди. З історії стає відомо, що в період правління династії Джоу, музичному мистецтву приділяли велике значення. А саме, чільне місце займала народна творчість. Отже, як стало відомо, що в давнину китайські імператори ставили завдання збирати народні пісні та вірші. Кожна народна пісня мала свою тематичну місію, пов'язану з трудовими діями людини. Чільне місце надавалось ритмічним моментам при виконанні твору. Тематичне навантаження припадало на побутові моменти з життя людей, картини природи, героїчних подій та історії народу. Говорячи про народну китайську пісню, слід наголосити, що вона відрізняється своєю задушевністю та повнотою живого відчуття. Значне місце в музичному мистецтві Китаю приділяється музичному супроводу, а саме фортепіанному мистецтву. Популяризації фортепіанної культури сприяли релігійні тенденції. Адже, саме християнство здійснило вплив на китайське фортепіанне мистецтво. Відкриття християнських церков, де відбувалися служби під супровід фортепіано,

зацікавили китайських прихожан. Поряд з цим й виник інтерес до європейського інструменту, який на відмінно від китайського менталітету в Європі займав чільне місце й був призначений для світського музикування, концертів. Репертуарна політика у Китаї була переважно суто релігійного характеру. Уроки фортепіанної гри надавали місіонери та монахи християнських церков. Початком розвитку фортепіанної школи у Китаї пов'язують з Семюелем Робінсом Броуном (1810-1880). Він є засновником школи (1839 р.) у Кантоні, яка навчала китайських дітей музиці, зокрема гри на фортепіано. Згодом школа переїздить до Гонконгу (1842р.) й стає першим освітянським закладом, який проводив навчання музичної освіти. Як зазначає науковець Лу Цзе, «...факт викладання фортепіано в Китаї пов'язаний із значно пізнішим періодом – з 1880 роком та шанхайським англо-китайським коледжем (Anglo-Chinese College)» [5]. Заснований американським місіонером Юнгом Джоном Алленом навчальний заклад вважався елітарним та проводив навчання лише багатіїв. Отже, навчання в цьому освітньому закладі проводилось продовж восьми років та готував людей в певні галузі духовно-церковного життя. Основними предметами, що стали фундаментом навчального процесу були: букви, фортепіано, граматики, переклад, англійська мова, математика, географія, мистецтво мовлення, астрономія, піфагорійська теорія, тригонометрія, хімія, фізика, мореплавання, міжнародне право, стратегія управління, мінералогія тощо [5]. Слід зазначити, що саме фортепіанне мистецтво вивчалось на протязі всіх років навчання та відігравало виховну роль. Цей коледж не готував професійних піаністів та педагогів, а виконував більш розвиваючу функцію в контексті вивчення предмету фортепіанного мистецтва. Також слід сказати про жіночу школу, засновану Лаурою Хейгуд, яка працювала у Шанхаї в 1892 році. В цій школі обов'язковими предметами були музика й танок. Також вивчався спів та гра на музичному інструменті. Відомою школою духовно-церковного характеру була школа св. Марії, що працювала в Шанхаї. Отже, як бачимо, першими засновниками музичних шкіл у Китаї були американські місіонери, які мали за мету підвищити рівень музичної освіти. Рівень викладацьких закладів, які були націлені на впровадження музичних предметів був не достатньо професійним задля підготовки педагогів музики та професійних музикантів. Рівень музичної освіти був переважно ознайомчим на перших кроках, про що свідчить й репертуар, що складався з найпростіших мелодій та пісень. Також науковець подає відомості про перший публічний концерт європейського піаніста – Маріо Пачі. Відомо стає, що з концертами приїздили в Китай Ф. Шалляпін, А. Галлі-Курчі, Ф. Крейслер, Я. Хейфец, Й. Сігеті, Л. Годовський, С. Рахманінов, А. Рубінштейн тощо [5].

Лише в 1906 році почались зміни в освітянській сфері, які здійснили значний вплив на мислення китайського народу. Почався значний розвиток в системі музичної освіти, адже активно працювати стали музичні театри, інструментальні та вокальні колективи. З'явилися школи «Сюетан», з предметом «Юею» (1898). Ця му-

зична система поєднувала тенденції японської, європейської та китайської освіти. «Юеґе» в перекладі є – спів у супроводі, що позитивно позначилось на музичній культурі загалом. Адже, ці школи займались проблемою розширення репертуарної політики, вивченням народної творчості більш детально, розвивали навички гри на різних інструментах, зокрема й на фортепіано. Головним завданням сюетанської школи було розповсюдження та ознайомлення зі зразками європейської музичної культури. Ці нові тенденції в китайській культурі лише сприяли розвитку музичної освіти та культури. Починають з'являтися підручники з нових дисциплін, які спирались на освітні тенденції системи «юеґе». Першим з таких підручників стало: «Зібрання матеріалів зі співу для шкіл» Шень Сінгуна [5]. Вже в 1913 році музичний спів та музика починають офіційно входити до обов'язкових предметів китайської системи освіти. Серед діячів, які вплинули на розвиток освітянських процесів, слід назвати Сяо Юмея (1884-1940). Завдяки його зусиллям було відкрито Пекінське жіноче училище, Музичні курси при Пекінському університеті, Факультет музичного мистецтва в складі Пекінського училища мистецтв тощо.

Висновки. Система мислення сучасного фортепіанного мистецтва побудована на древній філософії Китаю. Музична культура Китаю знаходиться у постійному пошуку характеру звуку, тембрової палітри, форми, поєднуючи в собі національні мотиви. Завдяки поєднанню національних рис, філософії країни, релігійних тенденцій, елементів вокального та інструментального фольклору, театру та сфери композиції та фортепіанної культури, музична фортепіанна культура Китаю стала відомою в світі. Методика фортепіанної гри побудована на суворих класичних методах та національній свідомості, які викарбовувались віками. Саме Сюетанська школа та виховна система «Юеґе» стали фундаментом для розвитку китайської музичної культури. Отже, великий вплив на розвиток музичної освіти здійснили: Шен Шінгун – один з перших педагогів фортепіано, Цзень Чжимін, який був засновником музичної школи в Шанхаї, Лі Шутон – викладала спів та фортепіано у жіночій школі Шанхаю та Нанкінському вищому педагогічному училищі. Велику роль у становленні фортепіанного мистецтва здійснив Дін Шанде, який поєднав західні та східні мотиви на прикладі своїх творів. Дана проблематика є цікавою та потребує подальшого вивчення у науковців.

Список літератури:

1. Алкон Е. Музыкальное мышление Востока и Запада. Владивосток : Изд. Дальневост. Университета, 1999. 128 с.
2. Вен Дзюнь. Жанрова система народнопісенної культури Китаю. Автореф. дис. ... канд. мистецтвознавства. Київ, 2004. 17 с.
3. Гришелева Л.Д. Формирование японской национальной культуры. Москва : Наука, 1986. 286 с.
4. Йофан Н.А. Культура древней Японии. Москва : Наука, 1974. 261 с.
5. Лу Цзе. Концептосфери китайської програмної фортепіанної музики XX–XXI століть. Дис. канд. мистецтвознавства. Львів, 2017. 187 с.
6. Садокова А.Р. Японский фольклор. Москва : ИМЛИ РАН, 2001. 256 с.
7. Сунь Цуньинь. Справочник хорового искусства. Шанхай : Шанхайское музыкальное издательство, 2001. 710 с.
8. Шнеерсон Г. Музыкальная культура Китая. Москва : Мuzgiz, 1952. 251 с.

References:

1. Alkon, E. (1999). *Muzikalnoe mishlenie Vostoka i Zapada* [Musical thinking of the East and West]. Vladivostok : Izd. Far East University. (in Russian)
2. Wen Jun (2004). *Zanrova sistema narodnopisennoi kultury Kutau* [Genre system of folk song culture of China] (PhD Thesis). Kyiv : National Untitled M.P. Drahomanov. (in Ukrainian)
3. Gryshleva, L.D. (1986). *Formirovanie iaponskoy nazionalnoy kul'tyri* [Formation of Japanese national culture]. Moscow : Science. (in Russian)
4. Yofan, N.A. (1974). *Kul'tyra drevney Iaponii* [Culture of ancient Japan]. Moscow : Science. (in Russian)
5. Lou Jie (2017). *Konceptosfery kitayskoy programnoy fortepiannoy muzyky XX–XXI stoletia* [Concepts of Chinese Piano Programming Music of the XX–XXI Centuries]. Lviv : Lviv National Music Academy named after M. Lysenko. (in Ukrainian)
6. Sadokova, A.R. (2001). *Iaponsky folklor* [Japanese folklore]. Moscow : IMLI RAS. (in Russian)
7. Sun Tsunin (2001). *Spravochnik horovogo iskusstva* [Directory of choral art]. Shanghai : Shanghai Music Publishing House. (in Ukrainian)
8. Shneerson, G. (1952). *Musikalnaia kultura Kitai* [Musical Culture of China]. Moskva : Muzgiz. (in Russian)